

הועדה לתכנון ולתקצוב | Planning & Budgeting Committee

דו"ח הוועדה להערכת איכות של תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בגיל הרך במכללות לחינוך

מכללת סמינר הקיבוצים

2017

תשע"ז

תוכן העניינים

פרק 1 : רקע.....3

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה.....4

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך
במכללת סמינר הקיבוצים.....5

פרק 4 : סיכום המלצות.....11

נספחים :

נספח 1 : כתב המינוי של הוועדה

נספח 2 : סדר יום הביקור

פרק 1 : רקע

המועצה להשכלה גבוה (מל"ג), החליטה להעריך את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בשנת הלימודים תשע"ו-תשע"ז. בהתאם להחלטה זו, מינתה המועצה להשכלה גבוהה את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' דורית ארם, בית הספר לחינוך, המגמה לייעוץ חינוכי, אוני' תל-אביב, יו"ר.
- פרופ' צ'ארלס גרינבאום (אמריטוס), המחלקה לפסיכולוגיה, האוני' העברית.
- ד"ר יאיר זיו, הפקולטה לחינוך, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, אוני' חיפה.
- פרופ' מרגלית זיו,¹ תכנית הוראה ולמידה, מכללת אלקאסמי.
- פרופ' יעקב יבלון, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן.
- פרופ' מרים מבורך², מכון מופ"ת.
- ד"ר אביבה סברדלוב³, מכללת שאנן.
- פרופ' מיכל פרלמן, המחלקה להתפתחות האדם ופסיכולוגיה יישומית, אוני' טורונטו.

הגב' תמר מעגן-אפרתי והגב' ענבל חזקאל-גורדון ריכזו את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה הוועדה התבקשה⁴ :

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתיבת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מיולי 2015.

¹ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרגלית זיו לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת אלקאסמי.

² בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרים מבורך לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת לוינסקי ובמכללת תלפיות.

³ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' אביבה סברדלוב לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת שאנן.

⁴ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנפסח מס' 1 לדו"ח זה.

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה

הוועדה קיימה את ביקוריה בכל המוסדות העוברים הערכת איכות בתחום הוראת הגיל הרך במהלך חודש נובמבר 2016. טרם הביקורים קיימה הוועדה ישיבת הכנה במסגרתה דנה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ולתכניות להכשרת עובדי הוראה לגיל הרך בפרט.

במסגרת פעילותה ביקרה הוועדה במוסדות הבאים :

מכללת לוינסקי, מכללת סמינר הקיבוצים, מכללת תלפיות, מכללת אורות ישראל, מכללת בית ברל, המכללה ירושלים, מכללת אמונה-אפרתה, מכללת שאנן, המכללה הערבית בחיפה, מכללת סכנין, מכללת אוהלו, מכללת אורנים, מכללת גורדון, מכללת אלקאסמי, מכללת דוד ילין, מכללת אחוה, מכללת גבעת וושינגטון, מכללת חמדת הדרום ומכללת קיי.

במהלך הביקורים נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסדות ובהנהלת התכניות, נפגשה עם אנשי סגל, סטודנטים ובוגרים.

דו"ח זה עוסק בחוג לחינוך לגיל הרך במסגרת הפקולטה לחינוך במכללת סמינר הקיבוצים. ביקור המוסד במכללה התקיים ב-13 בנובמבר 2016.

סדר היום של הביקור מצורף בנספח 2 לדו"ח זה.

בביקור זה השתתפו מבין חברי הוועדה: פרופ' מרים מבורך, ד"ר יאיר זיו, פרופ' יעקב יבלון וד"ר אביבה סברדלוב.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולחוג לגיל הרך על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך

במכללת סמינר הקיבוצים

דו"ח זה מתייחס למצב שהיה קיים בעת ביקור הוועדה במוסדות השונים ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. הדו"ח מתעד את המסקנות שאליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות על סמך המסמכים שקיבלה מהמוסדות, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסדות, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע זמין לוועדה.

הדו"ח כתוב בלשון נקבה אך מתייחס לשני המינים כאחד.

פרק 1: הנהלה

תפיסת העולם של הנהלת המוסד על כל רבדיה מגובשת ומחוברת לחזון המוסד. התפיסה המכוונת את המוסד מדגישה את הייחודיות של המכללה לעומת אוניברסיטה ככזו שבמרכזה מרכיב ההתנסות המעשית והכשרת אנשי מקצוע שבבסיס עבודתם החיבור לשטח. תפיסה זו גורסת כי למכללות תפקיד ייחודי בנוף האקדמי בארץ ויש לחזק תפקיד זה ולא להחליפו בתפקידים המיועדים למוסדות אחרים כגון אוניברסיטאות. ניכר כי קיים קשר הדוק, קרוב, ופתוח בין רמות ההנהלה השונות וסגל המכללה ומתקיים דיון תדיר בין אנשי הצוות השונים. ההנהלה מציגה תפיסה מגובשת לגבי הפרופסיונאליות של מקצוע המחנכת לגיל הרך והתרשמנו כי קיים קשר בין התפיסות וההצהרות לבין הבניית התכנית בפועל. לגבי תהליכי גיוס סגל חדש למחלקה, הנהלת המוסד גורסת כי תהליכי הגיוס מוסדרים אולם לא הצלחנו לקבל מושג ברור על תהליכים אלו, כיצד הם מתרחשים, וכיצד באה לידי ביטוי היכולת לבחור אנשי סגל ברמה מקצועית גבוהה, בייחוד בתחום המחקר המדעי בגיל הרך.

קיימים שלושה נתיבי לימוד מרכזיים הפועלים תחת מחלקה מאוחדת אחת של הגיל הרך : נתיב החינוך הדיאלוגי, נתיב החינוך היצירתי, ונתיב החינוך המיוחד לגיל הרך. המסלולים היו אוטונומיים עד לאיחודם תחת מחלקה אחת. מעבר לשלושה נתיבים אלו קיימת גם תוכנית להסבת אקדמאים לגיל הרך. התרשמנו שהאיחוד בין הנתיבים יצר מתחים הקשורים לבעיה של מובחנות בין הנתיבים. לדוגמא, לא היה ברור לוועדה האם ובמה התפיסה החינוכית של הנתיב היצירתי שונה מהתפיסה של הנתיב הדיאלוגי (חוץ מעיסוק רב באמנויות).

המלצות הכרחיות

- לבחון מחדש את נתיבי הלימוד במחלקה לגיל הרך וכן את תכנית הלימודים בפועל ולהגדיר ביתר בהירות את ייחודיותו של כל נתיב.
- להגדיר באופן ברור וליידע את סגל התכנית לגבי סגל חדש וקידום חברי סגל במחלקה.

פרק 2: סגל ההוראה

ניכר כי סגל המכללה מחויב לחזון המכללה ולמטרותיה. גיוס סגל במכללה נעשה בעיקרו על ידי ראש המחלקה. יש שאיפה לקלוט אנשי מקצוע מצוינים בתחום הגיל הרך. מאחר והמחלקה גדולה יש אפשרות ליחד את ההתמחות של המרצים לגיל הרך. על בסיס יוזמה אישית מתקיימת עבודת צוות בין חברי סגל כדי להתאים את תכני הלימוד לגיל הרך. קיים שיח מפרה, מעמיק ומתמשך בתוך קבוצת המדריכות הפדגוגיות אך לא בין המדריכות הפדגוגיות לבין הסגל שמלמד את הקורסים הכלליים בחינוך ובדיסציפלינות. ברמת מדיניות – קיים במכללה תהליך ממוסד של קליטת סגל חדש.

ההסכם הקודם עם משרד החינוך השאיר מרצים רבים ללא דרגה. כל מי שיש לו שליש משרה ומעלה מקבל קביעות לאחר שלוש שנים. חלק גדול מהמרצים הם קבועים גם אם אין להם דרגת קידום. בעקבות מעבר המכללה לות"ת חלק מן המרצים שיבחרו ויסכימו לכך יועברו לדרגות ות"ת. קיים קושי בשני המצבים לגבי קידום סגל ההדרכה המקצועי והוותיק. המדריכות הפדגוגיות הן בסיס הצוות וכולן באות מתחום הגיל הרך כאשר המכללה מקפידה על איזון בין ניסיון בשטח לבין השכלה אקדמית. למדנו כי לסגל הוותיק ואף לזה החדש אין תמונה ברורה אודות הדרכים האופטימליות לגבי התקדמותם בדרגות קידום.

המלצות הכרחיות

- לגייס חברי סגל העוסקים במחקר למסלול הגיל הרך.
- למסד את הקשר בין חברי הסגל הדיסציפלינרי והחינוכי לבין המדריכות הפדגוגיות.
- לקיים מערך קידום ועדכון אקדמי של העוסקים בפדגוגיה והדרכה וליידע את הסגל בעניין.
- להפעיל מערך קידום אקדמי ברור עבור חברי הסגל במחלקה וליידע את הסגל בעניין.

פרק 3: תכנית לימודים

תכנית הלימודים המוצעת עשירה ומגוונת, הן ברמה התיאורטית, והן ברמת ההכשרה המעשית, וקיימת הבחנה הצהרתית בין הנתיבים השונים שאמורה לבוא לידי ביטוי בתכנית הלימודים. עם זאת, עולה הרושם כי קיים פער משמעותי בין כוונות המכללה לבין תוצרי הלמידה בפועל. הועדה התרשמה כי פער זה מוביל לעיתים לאי מוכנות של הבוגרות להתמודדות בשטח כנשות מקצוע העוסקות בגיל הרך וכן ביכולתן להתקבל ללימודי המשך מחקריים באוניברסיטאות. מקריאת הסילבוסים עולה כי המקורות אינם עדכניים דיים ובולט העדרם של חומרי קריאה מחקריים עדכניים באנגלית.

תכנית הלימודים בנויה על קורסי מבוא המשותפים לכל הנתיבים הניתנים בעיקר בשנת הלימודים הראשונה ועל קורסי התמחות נתיבית הניתנים בשנים המאוחרות יותר. בשנים המאוחרות משולבים גם לימודי פרקטיקה והתמחות בהתאם לנתיבים. בעקבות הדו"ח – נעשתה האחדה של הסילבוסים, במיוחד לגבי נושאים זהים. היום סילבוסים חייבים באישור ראש המחלקה לפני שהם מתפרסמים. השינוי המבורך בעניין הסילבוסים נעשה בכל הפקולטה.

הסטודנטיות והבוגרות מציינות שתכנית הלימודים חוויתית ומעשירה, מסייעת לסטודנטיות לפתח תפיסה חינוכית מגובשת ותורמת להעצמה אישית. עם זאת, לדבריהן התכנית לא מספיק מאתגרת מבחינה אקדמית. התרשמנו גם כי התכנים המקצועיים לא תמיד מספיק מעמיקים ולא כוללים מספיק חשיפה למאמרים אקדמיים באנגלית. סטודנטיות אשר למדו קורסים בפקולטה אחרת (למשל מסלול המצטיינים) מציינות שהקורסים במסגרות אחרות במכללה היו יותר תובעניים ומאתגרים מבחינה אקדמית מאשר הקורסים בגיל הרך. תהינו על מידת החפיפה בין קורסים וחזרה על אותם נושאים לאורך הלימודים. כך למשל, נראה כי קיימת חשיפה רבה למחול ודרמה במשך שלוש שנים ונשאלת השאלה אם אין מקום לצמצם מרכיב זה על מנת להוסיף מרכיבים החסרים בתכנית הלימודים.

ספציפית, מצאנו כי שלושה תחומים מרכזיים חסרים בתכנית הלימודים: (1) לימודים והכשרה לעבודה עם ילדים בגיל לידה עד שלוש שנים. חסרוננו של תחום זה בלימודים ובהכשרה עולה למרות שתעודת ההסמכה הניתנת לבוגרות כוללת התייחסות לגילאים אלו. (2) הקשר שבין הגן, המחנכת ההורים והמשפחה. (3) ניהול גן

תוך התייחסות, למשל, לניהול צוות, תקציב, קשר עם גורמי עירייה ופיקוח, וצהרון. לבסוף, להערכת הוועדה קיים קושי בתכניות ההרחבה לכיתות א'-ב' ובכפל הכשרה של חינוך מיוחד. מספר הקורסים בשני התחומים אינו מקיף מספיק ובעיקר אין התאמה בין הקורסים לבין התנסות בפועל המצומצמת למנעד הגילי המוצע בהרחבה ובכפל הכשרה.

המלצות הכרחיות

- להרחיב את תכנית הלימודים כך שתכלול היבטים תיאורטיים ויישומיים לעבודה עם ילדים בגיל לידה-שלוש.
- להעלות את הרמה האקדמית של הקורסים בתכנית ולשלב מקורות עדכניים מחקריים.
- לדאוג לחיזוק הקשר בין הלימודים התאורטיים בתחום החינוך המיוחד לבין ההתנסות בפועל בלימודי ההכשרה בחינוך מיוחד.
- לשלב בתכנית הלימודים היבטים מעשיים של ניהול הגן, כולל מסגרות של לידה עד שלוש וכן להתייחס לנושא קשר בין גננות להורים.
- להבטיח רצף לימודים בין הקורסים בשנים השונות ולהימנע מחזרתיות של תכנים בקורסים השונים.
- לדאוג שכל הקורסים הדיציפלינריים מותאמים להכשרת מחנכות לגיל הרך.

פרק 4: הכשרה מעשית

התרשמנו מהתפיסה המגובשת של המדריכות הפדגוגיות הכוללת הן מרכיבים תיאורטיים המותאמים לחזון המכללה והן תחושת מחויבות והזדהות עם תהליכי ההכשרה המעשית של הסטודנטים. החלוקה בין מסלולי התמחות מקדמת תחושת הזדהות מסלולית המצביעה כי לכל התמחות ייחודיות משלה.

לצד תחושת האחריות האישית של המדריכות הפדגוגיות, מצאנו כי אין מערכת מובנית במכללה המאפשרת להן להשתלם בידע פדגוגי ומחקרי עדכני. במקביל המדריכות הפדגוגיות החדשות הן בעלות תואר שלישי אך יש להן פחות ניסיון בגיל הרך. גם מעבר המידע שבין המדריכות הפדגוגיות למרצים של קורסי החינוך התאורטיים אינו מובנה ולא ברור, אם וכיצד הוא מתקיים.

עיקר ההכשרה המעשית מתמקדת בגנים לגילאי 3-5 כאשר ההכשרה במוסדות של גילאי לידה עד שלוש זוכה למעט התייחסות והיא חסרה למרות העובדה שהתעודה המוענקת לבוגרות כוללת הסמכה לגילאים אלו. מידת התייחסות לצרכים מיוחדים מועטה באופן כללי. כמו כן אין התנסות מספקת של ההרחבה לכיתות א' – ב' לחינוך מיוחד.

המלצות הכרחיות

- להרחיב ולשים דגש על התנסות במסגרות של פעוטות ובכיתות א' – ב' בהתאמה לתכנית הלימודים.
- לתת מענה לתחושת הסטודנטיות והבוגרות לגבי החסר בהכנה בפועל לתפקודן המקצועי והניהולי. לדוגמה באמצעות הדרכה וקורסים העוסקים בניהול גן, ועבודת צוות.
- ליצור מסגרות התמחות פדגוגית ואקדמית משולבת למדריכות הפדגוגיות של כל המחלקה המאוחדת.
- לדאוג להתאמה של הרחבת הסמכה לכיתות א'-ב' לא על חשבון הכשרה לגיל הרך. בדומה, יש לבחון את היקף ההכשרה בתחום החינוך המיוחד מבלי לפגוע בהכשרה לגיל הרך.

- להבטיח קשר בין נושאי הקורסים הנלמדים בכל שנה לבין ההתנסות המעשית.

המלצות רצויות

- כדאי לבנות תהליך קליטה אקדמית ופרופסיונלית עבור מדריכות פדגוגיות חדשות חסרות ניסיון פדגוגי ובעלות תואר שלישי.

פרק 5: סטודנטיות ובוגרות

הוועדה התרשמה מהשיח עם הסטודנטים והבוגרים של סמינר הקיבוצים. במפגש איתם, הסטודנטים והבוגרים הביעו בצורה מרשימה את רשמיהם מהמכללה תוך התייחסות ליתרונות והאתגרים הקשורים לתהליך שעברו בסמינר. הם ציינו שההכשרה תרמה רבות להעצמה אישית ואפשרה דרור ליצירתיות ולהעזה. עם זאת, הסטודנטים והבוגרים ביטאו בקולם האוטנטי את הפער בין לימודיהם בפועל לבין תכנית הלימודים העשירה המוצהרת. למדנו כי לדעתם התכנים המקצועיים בקורסים לא תמיד מספיק אקדמיים וכי קיימים הבדלים משמעותיים ברמתם של הקורסים השונים הניתנים במחלקה.

למדנו גם כי לתפיסת הבוגרים, אין מספיק התאמה בין העולם ה"אמיתי" לבין מה שנלמד במכללה. להערכתם, אין מספיק התייחסות במהלך הלימודים להתמודדות עם אתגרים כמו בעיות התנהגות, עבודה עם הורים, ניהול תקציב, ועיצוב גן. לעומת זאת, נטען כי יש קורסים "עודפים" (כגון, מחול ודרמה, תני"ך). למדנו כי הבוגרים סוברים שיש צורך ביותר הדרכה פדגוגית, שבה הם רואים את ליבת הלימודים. לבסוף, למדנו שלתפיסתם, אין סינון מספיק בכניסה למכללה וסטודנטים שאינם ראויים להיות מחנכים מתקבלים ומסיימים את הלימודים. טענתם היא שהדרישות מהסטודנטים צריכות להיות גבוהות יותר ולא חייבת להיות תחושה שכל אחד יכול להצליח.

המלצות הכרחיות

- חשוב להעלות את רמת הדרישות האקדמיות מהסטודנטים.
- ראוי לשלב יותר דילמות ובעיות מן העולם המעשי במהלך שנות הלימודים כדי להגביר את תחושת הביטחון המקצועי של הסטודנטים.

המלצות רצויות

- להאזין לסטודנטים לגבי הצרכים היישומיים שלהם כשהם מגיעים להתנסות בהוראה.
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.

פרק 6: תשתיות

הוועדה התרשמה כי תכניות בינוי ופיתוח המכללה, ובכלל זה התאמתה לצרכי הסטודנטים והסגל, מוגבלות בשל הסוגיות הקשורות לתכניות הבינוי הכלליות. לסגל (כולל המדריכות) אין מרחבי עבודה אישיים. מורגש הצורך בהנגשת המכללה לבעלי צרכים מיוחדים כמו גם מתן תשתית ראויה ללימודים. ראויים לציון המשאבים המוקדשים להתייחסות לפרט ובמיוחד מרכז מהות. בדומה לכך נציין לחיוב את המרכז למשאבי למידה משעול, והמרכז לאמפתיה ולחברה. התשתיות המדעיות והפדגוגיות העומדות

לרשות הסטודנטים והסגל עונות על הצורך במימוש מטרות ההוראה. עם זאת בחינת משאבי המידע הראתה שחסרה לסטודנטים גישה למאגר המידע PsycNet.

המלצות הכרחיות

- לדאוג להנגשה לבעלי מוגבלויות.
- לאפשר לסגל ולסטודנטים גישה למאגר המידע PsycNet.
- ליצור מרחבי עבודה אישיים למרצים ולמדריכים הפדגוגיים.

פרק 7: איכות ההוראה והלמידה

למדנו כי במכללה מועבר סקר הוראה המותאם לסוג הקורס הניתן ואשר איכותו נבדקה באמצעות מחקר ועל בסיס הממצאים הוא שונה בשנת הלימודים הנוכחית. המרצים מקבלים את תוצאות הסקר וכך גם ראשי המחלקות והפקולטה. במידה והמרצה מקבל הערכה גבוהה דיקן הפקולטה ו/או ראש המחלקה מעניקים לו מכתב הערכה. במידה והמשוב נמוך המרצה מוזמן להתייעצות ומציעים לו דרכים שונות לתמיכה בשיפור ההוראה שלו. מרכזי התכניות נדרשים לבקר בשיעורים של מרצים חדשים בתהליך קבלתם לקביעות במכללה. לאורך השנה מתקיימת סדנה מלווה לשיפור ההוראה אולם ההשתתפות בה אינה מהווה חובה ובמידת הצורך מרצה חדש מקבל מלווה אישי לתמיכה בקידום ההוראה שלו.

הערכת הסטודנטים נעשית כמקובל במוסדות אקדמיים באמצעות בחינות מסוגים שונים (סגורות, פתוחות ומעורבות). מתוך עיון בציונים מצאנו כי רמת הציונים גבוהה מאד ומבחינה מעט בין הסטודנטים ברמות השונות.

המלצות הכרחיות

- לקיים מנגנון הבוחן את ההצדקה לרמת הציונים הגבוהה אצל כלל הסטודנטים. בעקבות זאת יש לדאוג שציוני הסטודנטיות ישקפו את השונות שביניהן.

פרק 8: מחקר

במכללת סמינר הקיבוצים רשות מחקר פעילה ומטרתה הנגשת שירותי מחקר לסגל. לכל מרצה במכללה יש תקציב מחקר, תמיכה בשעות מחקר (למרצים קבועים), ותמיכה כספית בהשתתפות בכנסים. בנוסף קיימות במכללה כ-20 קבוצות מחקר אשר חלקן עוסקות בנושאים הקשורים לגיל הרך. עם זאת, הועדה התרשמה כי לחברי סגל הגיל הרך אין קווים ברורים ומנחים לגבי סוג המחקר המצופה מהן, מקומו של המחקר בעבודתן וקישורו לתהליכי ההוראה. בנוסף, לא ברור הקשר בין תהליכי הקידום לבין המחקר המתבצע ואיכותו. הועדה התרשמה כי קיים פער בין החזון הברור הקשור לשדה ולהכשרה המעשית לבין ההתייחסות למחקר במכללה. לגבי הנגשת המחקר לסטודנטיות לגיל הרך, התרשמות הועדה משיחותיה עם הסגל, הסטודנטיות, ובוגרות המכללה היתה כי מקומו של המחקר אינו ברור בתהליך ההכשרה של בוגרת המכללה. למרות שסטודנטיות רבות מביעות עניין בלימודי המשך לתואר שני, התחושה העולה מהן וכן מהתרשמות הועדה מתכנית הלימודים, היא כי אין מספיק אוריינטציה, הכנה, והבניה להמשך לימודים מתקדמים במחקר.

המלצות הכרחיות

- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.
- לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך : להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.
- חשוב להבהיר לחברי הסגל של המחלקה את הקשר שבין פעילות מחקרית לבין דרגות קידום.
- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).

המלצות רצויות

- לעודד שילוב מחקר יישומי של חברי הסגל והסטודנטים במשולב עם התנסותם במערכת החינוך בפועל.
- לקדם שילוב מחקרי בין סגל ליבה וסגל פדגוגי חדש במחלקה.

פרק 4: סיכום המלצות

המלצות הכרחיות:

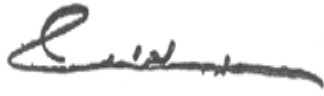
- לבחון מחדש את נתיבי הלימוד במחלקה לגיל הרך וכן את תכנית הלימודים בפועל ולהגדיר ביתר בהירות את ייחודיותו של כל נתיב.
- להגדיר באופן ברור וליידע את סגל התכנית לגבי סגל חדש וקידום חברי סגל במחלקה.
- לגייס חברי סגל העוסקים במחקר למסלול הגיל הרך.
- למסד את הקשר בין חברי הסגל הדיסציפלינרי והחינוכי לבין המדריכות הפדגוגיות.
- לקיים מערך קידום ועדכון אקדמי של העוסקים בפדגוגיה והדרכה וליידע את הסגל בעניין.
- להפעיל מערך קידום אקדמי ברור עבור חברי הסגל במחלקה וליידע את הסגל בעניין.
- להרחיב את תכנית הלימודים כך שתכלול היבטים תיאורטיים ויישומיים לעבודה עם ילדים בגיל לידה-שלוש.
- להעלות את הרמה האקדמית של הקורסים בתכנית ולשלב מקורות עדכניים מחקריים.
- לדאוג לחיזוק הקשר בין הלימודים התאורטיים בתחום החינוך המיוחד לבין ההתנסות בפועל בלימודי ההכשרה בחינוך מיוחד.
- לשלב בתכנית הלימודים היבטים מעשיים של ניהול הגן, כולל מסגרות של לידה עד שלוש וכן להתייחס לנושא קשר בין גננות להורים.
- להבטיח רצף לימודים בין הקורסים בשנים השונות ולהימנע מחזרתיות של תכנים בקורסים השונים.
- לדאוג שכל הקורסים הדיסציפלינריים מותאמים להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- להרחיב ולשים דגש על התנסות במסגרות של פעוטות ובכיתות א' –ב' בהתאמה לתכנית הלימודים.
- לתת מענה לתחושת הסטודנטיות והבוגרות לגבי החסר בהכנה בפועל לתפקודן המקצועי והניהולי. לדוגמה באמצעות הדרכה וקורסים העוסקים בניהול גן, ועבודת צוות.
- ליצור מסגרות התמחות פדגוגית ואקדמית משולבת למדריכות הפדגוגיות של כל המחלקה המאוחדת.
- לדאוג להתאמה של הרחבת הסמכה לכיתות א'-ב' לא על חשבון הכשרה לגיל הרך. בדומה, יש לבחון את היקף ההכשרה בתחום החינוך המיוחד מבלי לפגוע בהכשרה לגיל הרך.
- להבטיח קשר בין נושאי הקורסים הנלמדים בכל שנה לבין ההתנסות המעשית.
- חשוב להעלות את רמת הדרישות האקדמיות מהסטודנטים.
- ראוי לשלב יותר דילמות ובעיות מן העולם המעשי במהלך שנות הלימודים כדי להגביר את תחושת הביטחון המקצועי של הסטודנטים.
- לדאוג להנגשה לבעלי מוגבלויות.
- לאפשר לסגל ולסטודנטים גישה למאגר המידע PsycNet.
- ליצור מרחבי עבודה אישיים למרצים ולמדריכים הפדגוגיים.
- לקיים מנגנון הבוחן את ההצדקה לרמת הציונים הגבוהה אצל כלל הסטודנטים. בעקבות זאת יש לדאוג שציוני הסטודנטיות ישקפו את השונות שביניהן.

- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.
- לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך : להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.
- חשוב להבהיר לחברי הסגל של המחלקה את הקשר שבין פעילות מחקרית לבין דרגות קידום.
- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).

המלצות רצויות:

- כדאי לבנות תהליך קליטה אקדמית ופרופסיונלית עבור מדריכות פדגוגיות חדשות חסרות ניסיון פדגוגי ובעלות תואר שלישי.
- להאזין לסטודנטים לגבי הצרכים היישומיים שלהם כשהם מגיעים להתנסות בהוראה.
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.
- לעודד שילוב מחקר יישומי של חברי הסגל והסטודנטים במשולב עם התנסותם במערכת החינוך בפועל.
- לקדם שילוב מחקרי בין סגל ליבה וסגל פדגוגי חדש במחלקה.

על החתום :

פרופ' מרים מבורך

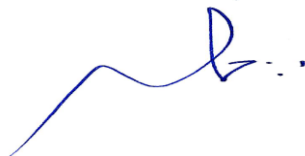
פרופ' דורית ארם- יו"ר

ד"ר יאיר זיו

פרופ' צ'ארלס גרינבאום

פרופ' יעקב יבלון

פרופ' מרגלית זיו

ד"ר אביבה סברדלוב

פרופ' מיכל פרלמן

ט' סיון, תשע"ו
15 יוני, 2016

לכבוד
פרופ' דורית ארם
בית הספר לחינוך
אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' ארם הנכבדה,

המועצה להשכלה גבוהה שמה לה למטרה לשפר ולהבטיח את המשך המצוינות והאיכות של ההשכלה הגבוהה בישראל, בין השאר באמצעות תהליכי הערכה שוטפים של תחומי לימוד במוסדות האקדמיים.

בהמשך להחלטתה מיום 9.6.2015 הקימה המועצה להשכלה גבוהה ועדת הערכה שתבחן את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך במכללות האקדמיות לחינוך.

במסגרת עבודתה מתבקשת הוועדה :

1. לבחון את דו"חות ההערכה העצמית של המוסדות המקיימים תכניות לימודים בתחום זה.
2. לערוך ביקור בכל אחד מהמוסדות המוערכים.
3. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"חות **פרטניים** ביחס לכל מוסד ומוסד ובו ממצאי הוועדה, מסקנותיה והמלצותיה.
4. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"ח מסכם המתייחס באופן **רוחבי** להכשרת המורים בתחום הגיל הרך בישראל.

אני מודה לך על הסכמתך לקחת חלק במשימה חשובה זאת, ושמוחה בזאת למנות אותך לכהן כיו"ר וועדת הערכת האיכות.

הרכב הוועדה יהיה כלהלן :

פרופ' דורית ארם - יו"ר, פרופ' צ'ארלס גרינבאום, ד"ר יאיר זיו, פרופ' מרגלית זיו, פרופ' מרים מבורך, ד"ר אביבה סברדלוב, פרופ' מיכל פרלמן.

גב' תמר מעגן אפרתי תרכז את עבודת הוועדה.

פרטים לגבי פעילות הוועדה וסמכויותיה מופיעים בנספח המצורף.

אני מאחלת לך ולוועדה עבודה פורייה והצלחה רבה.

בברכה,

ד"ר רבקה ודמני (שאומן)
סיו"ר
המועצה להשכלה גבוהה

מצ"ב : נספח לכתב המינוי

העתק :
ד"ר ורדה בן-שאול, סמנכ"ל הערכת איכות, מלי"ג
גב' תמר מעגן-אפרתי, רכזת הוועדה, האגף להערכת איכות, מלי"ג

הנדון : סדר יום לביקור הוועדה להערכת איכות של תחום הגיל הרך

להלן סדר יום לביקור הוועדה להערכת איכות של לימודי הגיל הרך במכללת סמינר הקיבוצים עם שמות המשתתפים :

שעות	הגורם עמו נפגשים	שמות המשתתפים
9:00-9:30	מפגש פתיחה: הנהלת המוסד (ללא ראש התכנית)	פרופ' ציפי ליבמן- נשיאת המכללה, ד"ר יהודית ויינברגר - רקטורית, ד"ר אירית לוי פלדמן – דיקנית הפקולטה לחינוך
9:30-10:15	ראש התכנית/מסלול	ד"ר נירה ואלה
10:15-11:00	סגל ליבתי המלמד בתכנית	ניבי שנער זמיר, ורד גינצבורג, איריס אפק, ד"ר אורן שרה, ד"ר מירי גץ, ד"ר אדם הישראלי, פרופ' מרקוביץ צביה, ד"ר בתיה צור, ד"ר ליאור ג'רבי
11:00-11:45	מדריכים פדגוגיים	רבקה גורטלר, ד"ר סמדר מור, מעין מזור פיליפס, ד"ר עילית זך, מרים הררי בר-אבא, שלי פטאל, מיכל עציוני, ארנה שמר, יעל צרפתי
11:45-12:30	סטודנטים וסטודנטיות	
12:30-13:30	ארוחת צהריים (פגישה סגורה של הוועדה)**	
13:30-14:15	חלון זמן פתוח – (פעילות לבחירת המחלקה***) - אופציונאלי	ביקור במשעול, במרכז אמפטיה, במרכז מהו"ת, במרכז התבוננות, ובספרייה.
14:15-15:00	בוגרים ובוגרות	
15:00-15:15	הפסקה	
15:15-15:30	מפגש סיכום: הנהלת המוסד והתכנית	פרופ' ציפי ליבמן, ד"ר יהודית ויינברגר, ד"ר אירית לוי פלדמן, ד"ר נירה ואלה,

ד"ר טל שמר אלקיים, רינת ארביב אלישיב		
	ישיבה פנימית של הוועדה	15:30-16:15